

Asylsökande flyktingar och den svenska ”tryggheten”

Asylum-seeking refugees and the sense of (in)security in Sweden

Against a political backdrop where ‘security’ is increasingly associated with crime prevention rather than social security and welfare – and where refugees have come to be seen more as a threat *to* security than in need *of* security – this article examines asylum seeking refugees’ sense of security in Sweden. The article is based on an interview study with Syrian asylum-seeking refugees who arrived in Sweden during the ‘refugee crisis’ that culminated in 2015. The refugees’ stories often portrayed Sweden as a safe country, but their own lives were marked by insecurity in relation to — in particular — the asylum process, their economic and housing situation, and their social relations. The article also describes policy changes made before and after the interview study was conducted. These changes are expected to reduce asylum migration, which in turn is expected to reduce crime-related insecurity. At the same time, they lead to increased insecurity for asylum seekers and refugees. The article concludes by questioning whether increasing the insecurity of an already vulnerable group can really make a society more secure.

Keywords: sense of security, housing, welfare, asylum policy, migration policy

TRYGGHET ÄR ETT ord som saknar en direkt motsvarighet på många andra språk. Det översätts vanligtvis till *security* eller *safety* på engelska, men de orden fångar inte riktigt det svenska ordets innebörd. Som Jens Ljunggren (2015:164) skriver: ”att befinna sig i ’säkerhet’ och att befinna sig i ’trygghet’ har olika klang”. Trygghet är på ett helt annat sätt än säkerhet en *känsla*. Men särställningen är inte bara språklig: i Sverige finns även en föreställning om att vi lever, eller i alla fall tidigare levde i, ett särskilt tryggt land. Vad som åsyftas är inte minst den trygghet som den jämförelsevis generösa svenska välfärdsstaten bidragit till, men det är även värt att nämna att den generella tilliten är förhållandevis hög i Sverige (Rothstein & Uslaner 2005; Trägårdh, Wallman, Lundåsen m.fl. 2013; Trägårdh, Wallman & Lundåsen 2021): om vi *känner* oss trygga beror det i alla fall delvis på att vi litar både på att samhällssystemet fungerar som det ska och att våra medmänniskor vill oss väl.

Inom politiken är trygghet ett flitigt använt begrepp. Historiskt sett förknippas det kanske framför allt med det socialdemokratiska välfärdsbygget och ”folkhemmet” (Ljunggren 2015). När borgerliga partier har anammat begreppet har det delvis fått andra konnotationer, och på senare tid har trygghet, och i än högre grad *otrygghet*,

kommit att bli ett centralt begrepp i den kriminalpolitiska debatten (Hermansson 2018). Otrygghet i bemärkelsen ”avsaknad av sociala skyddsnät” har till viss del ersatts med otrygghet i bemärkelsen ”utsatthet för brott” (Hermansson 2018; Olsson & Rönnblom 2020).

Idén om trygghet som något typiskt svenskt fick i och med Sverigedemokraternas intåg i svensk politik en mer uppenbart etnisk dimension: i deras mening skapas trygghet av en sammanhållning som är starkt beroende av en etniskt homogen befolkning (Hermansson 2018:194). Sverigedemokraterna är dock inte ensamma om att se migration som ett tänkbart hot mot den svenska tryggheten. En rapport från Delegationen för migrationsstudier visar att nyhetsrapporteringen om invandring år 2010–2015 var övervägande negativ. De tre vanligaste gestaltningarna var att invandring ”försvarar den sociala sammanhållningen”, ”bidrar till kriminalitet” och ”försvarar Sverige ekonomiskt” (Andersson, Nedlund & Strömbäck 2017:56). Rapporten visar även att flyktinginvandring helt dominerade nyhetsrapporteringen om invandring.

Den här artikeln har för avsikt att studera kopplingen mellan trygghet och flyktinginvandring ur ett annat perspektiv. I stället för att undersöka i vilka avseenden flyktingar påverkar den svenska tryggheten så undersöker den hur flyktingar upplever tryggheten i Sverige. Artikeln baseras på en intervjustudie med asylsökande flyktingar som gjordes inom ramen för ett avhandlingsprojekt om asylsökandes boende och integration (Sandström 2020). Intervjuerna genomfördes under 2016 och 2017 och innefattade vissa jämförande och longitudinella aspekter. För att undersöka boendets roll i integrationsprocessen intervjuades asylsökande i både ABO (anläggningsboende) och EBO (eget boende), och för att belysa integration som en process snarare än ett tillstånd intervjuades de flesta deltagarna både före och efter uppehållstillstånd. Arbetet med denna avhandling ledde till insikten om att asylsökandes integrationsprocess kan förstås i termer av trygghet/otrygghet. I de asylsökandes berättelser betonades dock helt andra aspekter av trygghet än i den kriminalpolitiska debatten. De talade om de förväntningar på trygghet som föranledde flykten, men även om den otrygghet som de faktiskt levde i som asylsökande. Samtidigt som de genomgick en asylprocess som i sig präglades av en stor osäkerhet så stod de på många sätt utanför den svenska välfärdsstatens trygghet. Då de saknade en grundläggande stabilitet, eller *trygghet*, i tillvaron var många flitigt använda ”integrationsmarkörer” – såsom språk, jobb, bostad och sociala relationer – svåruppnåeliga.

Sedan intervjuerna genomfördes har tonen i den kriminalpolitiska och migrationspolitiska debatten hårdnat ytterligare, och gränsen mellan de två områdena har blivit än otydligare. Den borgerliga regering som tillträdde efter valet 2022 har i samarbete med Sverigedemokraterna lagt fram en politik där ”trygghetsfrämjande” åtgärder domineras av brottsbekämpning och åtstramningar på migrationsområdet (det så kallade Tidöavtalet, se Moderaterna 2022). Det är i ljuset av detta som denna studie utgör ett särskilt viktigt bidrag. Genom att lyfta fram berättelser ur ett marginaliserat perspektiv påminner den om att trygghet kan vara någonting annat än ”avsaknad av brott”. Följande frågor är centrala: På vilka sätt beskriver de asylsökande flyktingarna Sverige som ett tryggt respektive otryggt land? På vilka sätt beskriver de sin tillvaro i

Sverige som trygg/otrygg? Särskild vikt läggs vid upplevelsen av trygghet i relation till asylprocessen, den ekonomiska situationen, boendet och de sociala relationerna samt hur upplevelsen av trygghet förändras över tid.

I avsnittet nedan ges en policybakgrund av både tillbakablickande och framåtblickande karaktär med fokus på politiska beslut som har haft, eller riskerar att få, en central betydelse för asylsökandes förutsättningar för trygghet. Bakgrundsavsnittet ger även en översiktlig bild av hur asylsökandes upplevelse av trygghet har studerats tidigare i en svensk kontext. Detta följs av en redogörelse för artikelns teoretiska inramning och de definitionsmässiga avgränsningar som gjorts i fråga om begreppet trygghet. Därefter beskrivs studiens val av kvalitativa intervjuer som metod samt analysen av dessa. Till sist presenteras studiens resultat följt av en avslutande diskussion.

Bakgrund

De asylsökande flyktingar som intervjuades i denna studie anlände till Sverige mitt under den så kallade flyktingkrisen som kulminerade år 2015 då ett rekordhøgt antal människor sökte asyl i Sverige (Migrationsverket 2022a). Detta var också brytpunkten då Sverige gick från en jämförelsevis generös flyktingpolitik till en restriktiv sådan (Scarpa & Schierup 2018; Dahlstedt & Neergaard 2019). I ett omskrivet tal från en manifestation för flyktingar i september 2015 talade statsminister Stefan Löfven om ett Sverige som stått upp för "människans okränkbara värde" genom att erbjuda flyktingar en trygghet och en chans till ett nytt liv (Regeringen 2015a). Tre månader senare kallade statsministern till en lika omtalad presskonferens. Budskapet som fördes fram var att situationen inte längre var hållbar och att Sverige behövde ett "andrum" i flyktingmottagandet (Regeringen 2015b).

De tillfälliga lagändringar (SFS 2016:752) som genomfördes 2016 gällde ursprungligen till och med 2019 men förlängdes sedan till och med juli 2021 (Regeringen 2019a). I juni 2021 klubbades en ändrad utlänningslag (SFS 2021:766) som enligt regeringen lade grunden för en långsiktigt hållbar migrationspolitik. Den nya lagen behåller de flesta av de begränsningar som infördes 2016. I och med den nuvarande regeringens tillträde hösten 2022 förväntas ytterligare åtstramningar. I Tidöavtalet, som togs fram av regeringspartierna tillsammans med Sverigedemokraterna, är "migration och integration" det policyområde som ges störst utrymme, och målsättningen gällande asyllagstiftning är att "så långt det är rättsligt möjligt begränsa asylsökandes rättigheter" (Moderaterna 2022).

Trygghetens dragningskraft

Enligt den proposition som låg till grund för 2021 års lagändringar var den tidigare svenska migrationspolitiken i jämförelse med andra europeiska länder alltför generös. Detta antogs ha fungerat som en "pull-faktor", och genom anpassning av lagstiftningen till EU:s miniminivå förväntades asylinvandringen till Sverige minska (Regeringen 2021:51, 67). Två lagändringar bör särskilt lyftas fram: tillfälliga uppehållstillstånd

har blivit huvudregeln och rätten till familjeåterförening har begränsats. Enligt den lagstiftning (SFS 2005:716) som var i kraft före 2016 gavs i regel permanent uppehållstillstånd till flyktingar. I och med den nya lagen (Regeringen 2021) ska permanent uppehållstillstånd endast ges om personen i fråga är självförsörjande och tidigast efter tre år i landet. Även anhöriginvandring omfattas numera av försörjningskrav. Huvudregeln är att anknytningspersonen ska kunna försörja inte bara sig själv utan även den anhöriga. Det krävs även en bostad av ”tillräcklig storlek och standard” (Regeringen 2021:103).

Tidigare forskning visar att även om påtvingad migration såsom flykt från ett krigsdrabbat område främst förklaras av push-faktorer, så kan pull-faktorer ha viss betydelse (Neumayer 2004; Hatton 2009, 2020). I den begränsade mån det finns valmöjligheter gällande destination så kan länder som uppfattas som ”trygga” ha starkare dragningskraft. Tidigare studier har visat att asylsökandes generella bild av nordiska länder som trygga länder som respekterar mänskliga rättigheter och erbjuder ekonomisk trygghet kan utgöra pull-faktorer (Brekke & Aarset 2009; Jørum 2015). Beslutet att ge alla syriska asylsökande permanent uppehållstillstånd 2013 ledde visserligen till en tydlig, men kortvarig, ökning i antalet asylsökande som valde Sverige framför andra europeiska länder (Andersson & Jutvik 2022), men valet av destination beror framför allt på vilka flyktvägar som finns tillgängliga. EU:s uppgörelse med Turkiet har till exempel gjort det betydligt svårare att ta sig in i Europa över huvud taget. Det finns goda skäl att anta att det är detta snarare än de svenska lagändringarna som har lett till den kraftiga minskningen av antalet asylsökande sedan 2015 (SOU 2020:54, s. 377).

Asylsökandes förutsättningar för trygghet

Flyktinggruppernas riksråd (FARR) var en av flera remissinstanser som ställde sig kritiska till lagändringarna 2021. I dess remissvar ifrågasattes det långsiktigt hållbara i att vissa flyktingar lever i Sverige under lång tid utan permanent uppehållstillstånd och ”utan att ha den grundläggande stabiliteten och *tryggheten* för att kunna planera sitt liv” (FARR 2020:17, min kursivering). Denna otrygghet, som numera potentiellt sträcker sig långt efter erhållet uppehållstillstånd, har länge varit en realitet för asylsökande. Asylprocessen i sig är präglad av stor osäkerhet, och ett antal kvalitativa studier visar på att den långa väntan på ett beslut, ofta i kombination med brist på meningsfull sysselsättning, kan vara väldigt påfrestande mentalt (Brekke 2004; Norström 2004; Lennartsson 2007; Rosengren 2009; Lundberg & Dahlqvist 2012).¹ I flertalet av dessa studier bidrog en ekonomiskt svår situation

1 Då antalet asylsökningar minskat kraftigt räknade Migrationsverket med en genomsnittlig väntetid på tre till fyra månader år 2021 (Migrationsverket 2021). Historiskt sett har dock väntetiderna varit betydligt längre än så. Åren omedelbart efter ”flyktingkrisen” var de genomsnittliga handläggningstiderna ett år eller mer (Migrationsverket 2022a). Kriget i Ukraina kan också antas påverka väntetiden. De flesta som flytt från Ukraina omfattas dock av massflyktsdirektivet, där delvis andra regler gäller (Migrationsverket 2022b).

till den upplevda otryggheten. Kvantitativa studier visar att otrygghet under väntetiden har en betydande negativ effekt på flyktingars psykiska hälsa (Sundquist, Bayard-Burfield, Johansson m.fl. 2000; Tingshög 2016). Ekonomiska svårigheter och en upplevd avsaknad av kontroll under asyltiden kan till och med vara större riskfaktorer för psykisk ohälsa än traumatiska upplevelser före flykten (Sundquist, Bayard-Burfield, Johansson m.fl. 2000).

Under 1990-talet genomfördes omfattande reformer som motiverades med att mottagandet av asylsökande skulle präglas ”mindre av omhändertagande och mera av ökat eget ansvarstagande” (Regeringen 1993:33). Rätten att arbeta i väntan på beslut infördes 1992 och två år senare sänktes dagersättningen till asylsökande. Dagersättningen har legat på samma nivå sedan 1994² och asylsökandes rätt till arbete är i realiteten kraftigt begränsad, då endast de som har godtagbara identitetshandlingar, eller som på annat sätt medverkar till att klarlägga sin identitet, blir undantagna kravet på arbetstillstånd (AT-UND). En annan 1990-talsreform av särskild vikt för denna artikel var införandet av EBO (eget boende). Då ”passiviseringen” av asylsökande förknippades främst med anläggningsboende ansågs det fördelaktigt om asylsökande så långt som möjligt ordnade eget boende (Regeringen 1993:33), och efter 1994 blev det lättare att bo hos till exempel släkt och vänner. Asylsökande fick behålla sin dagersättning även om de bodde utanför en anläggning och fick utöver detta ett mindre bidrag till hyran. Bostadsbidraget togs dock bort 2005, då det visat sig att över hälften av de asylsökande valde EBO i stället för de 10 procent man hade räknat med, samtidigt som en del negativa konsekvenser av EBO hade uppdagats. Det egna boendet var ofta bristfälligt och trångbott. EBO antogs också bidra till ökad segregation, då de asylsökande ofta bosatte sig i redan ”invandrartäta” områden (Regeringen 2004:10–12). I juli 2020 infördes ytterligare restriktioner, och asylsökande som väljer att bosätta sig i ett så kallat utsatt område har inte längre rätt till dagersättning. Restriktionerna motiverades med att de var nödvändiga för att minska de ”negativa sociala konsekvenserna av asylsökandes egna boende” (Regeringen 2019b:1). I Tidöavtalet föreslås ett totalt avskaffande av EBO (Moderaterna 2022), och då det råder bred enighet i frågan skulle en sådan reform sannolikt få stöd i riksdagen.

Tidigare forskning visar att EBO inte sällan leder till en otrygg boendesituation. Ofta rör det sig om tillfälliga lösningar, och flera kvalitativa studier ger vid handen att många flyttar runt mellan olika boenden (Brekke 2004; Lennartsson 2007; Björnberg 2013). Många bor trångt och saknar möjlighet till privatliv, vilket kan skapa konflikter inom familjen eller med värdfamiljen (Brekke 2004; Hadodo & Åkerlund 2004; Lennartsson 2007; Alstam 2013). Det är även vanligt att asylsökande i EBO lever i så kallade utsatta områden nära större städer, där både den faktiska utsattheten för brott och den upplevda otryggheten är högre än i riket som helhet (Brå 2018, 2021).

2 En vuxen asylsökande får mellan 19 och 71 kronor per dag. Minst får de som delar hushållskostnader med en annan vuxen och bor på en anläggning med matservering. Mest får ensamstående med självhushåll. Barn får mellan 12 och 50 kronor per dag beroende på typ av boende och ålder (Migrationsverket 2022c).

För dem som inte ordnar eget boende erbjuder Migrationsverket plats i anläggningsboende (ABO). I första hand erbjuds lägenheter med självhushåll. Familjer med barn får så långt det är möjligt bo i egen lägenhet. Övriga delar rum och lägenhet. När Migrationsverkets egna bostäder inte räcker till köper Migrationsverket upp tillfälliga bostäder. Då trycket på bostäder är högt rör det sig ofta om större anläggningar utan möjlighet till självhushåll (Migrationsverket 2022d). ABO är vanligare i mindre orter och på landsbygden, där den upplevda tryggheten är högre och utsattheten för brott lägre än genomsnittet (Brå 2021). I kvalitativa studier om flyktingar på landsbygden framhävs också den upplevda tryggheten som en positiv aspekt (Forsberg, Lundmark & Stenbacka 2012; Stenbacka 2016). Men även om mindre orter ofta upplevs som tryggare, så upplevs inte *anläggningsboende* nödvändigtvis som tryggt. I ett par studier med asylsökande i EBO (Hadodo & Åkerlund 2004; Lennartsson 2007) uppgav de intervjuade att de tidigare bott på anläggningsboende, men att konflikter på boendet skapat en otrygghet som fick dem att söka eget boende i stället.

Till skillnad från asylsökande som bott i EBO, som måste ordna boende på egen hand även sedan de fått uppehållstillstånd, erbjuds de som bott i ABO vid behov boende i en kommun. För att motverka en ojämn fördelning av nyanlända flyktingar mellan landets kommuner infördes 2016 en ny lag (SFS 2016:38) som gör alla kommuner skyldiga att efter anvisning ta emot nyanlända för bosättning. Skyldigheten är dock begränsad till de första två åren efter uppehållstillstånd, och många större kommuner där bostadsbristen är mer kännbar har valt att tidsbegränsa bostadskontrakten för nyanlända (Boverket 2022).

Trygghet för vem?

I skarp kontrast till turerna runt EBO har eventuella brister i ABO inte tagit någon större plats i den politiska debatten. Med en välvillig tolkning skulle ABO kunna ses som ett socialt skyddsnet som tryggar rätten till boende. Det förslag som läggs fram i Tidöavtalet, där en förstärkt form av ABO läggs fram som enda boendialternativet, betonar dock helt andra aspekter. Utgångspunkten är att hela asylprocessen ska ske i så kallade transitcenter och betoningen ligger på ordning och kontroll. Förslaget innebär en kraftig begränsning av de asylsökandes rörelsefrihet, och de som avviker från dessa transitcenter föreslås bli straffade med indragna rättigheter (Moderaterna 2022). Åtgärder som främjar asylsökandes och flyktingars ekonomiska trygghet lyser också med sin frånvaro i Tidöavtalet. I stället föreslås att ekonomiskt bistånd till icke-medborgare kraftigt begränsas med motiveringen att välfärd bör vara något man kvalificerar sig för genom att arbeta. De trygghetsskapande åtgärder som nämns är nästan helt inriktade på att bekämpa kriminalitet (Moderaterna 2022). När den formen av trygghet kopplas till migration framstår flyktingar främst som potentiella brottslingar som måste kontrolleras, och det är uppenbart att det inte är deras trygghet som ska främjas.

Begreppet trygghet

Ager och Strangs (2008) tio integrationsdomäner³ utgjorde det huvudsakliga teoretiska ramverket i det avhandlingsprojekt som ligger till grund för denna studie. En av domänerna, ”säkerhet och stabilitet”, avser hur integration underlättas av att individer i samhället upplever att deras personliga säkerhet är garanterad och att de har någon form av stabilitet i tillvaron. Just den här kombinationen av ”säkerhet” och ”stabilitet” är en viktig utgångspunkt för hur trygghet förstås i denna studie. Säker – i bemärkelsen inget ont kommer hända mig här – kan man vara i stunden, men trygghet innefattar också något mer långsiktigt och stabilt. Jens Ljunggrens (2015) bok *Den uppskjutna vreden* utgör en annan viktig utgångspunkt. Den undersöker känslornas roll i svensk socialdemokratisk politik och beskriver hur vreden under 1900-talet tappade mark till andra känslouttryck, inte minst trygghet/otrygghet. Boken handlar således inte om migrationspolitik, men är ändå användbar i sammanhanget. Den sätter in begreppet trygghet i ett specifikt svenskt sammanhang och beskriver inte bara känslan av trygghet utan även förutsättningar för trygghet på ett sätt som tydliggör hur asylsökandes situation på ett markant sätt skiljer sig från vad som historiskt sett, och till viss del än i dag, har setts som ”typiskt” svenskt.

För Ljunggren (2015:166) är trygghetsbegreppets känsloladdning av central betydelse. När den förda politiken värdesätter trygghet blir även frågan om hur man *skapar* en känsla av trygghet central. Två trygghetskapande aspekter som Ljunggren lyfter fram är trygghet som *människovärde* och trygghet som *oberoende*. Under socialdemokratiens storhetstid framhölls alla människors lika värde som ett motiv för att även sträva efter ekonomisk jämlikhet (Ljunggren 2015:172). Ekonomisk trygghet sågs som ett viktigt grundvillkor för människovärdet och en rad relaterade värden, såsom frihet, solidaritet och humanitet. Samtidigt sågs dessa värden som trygghetskapande i sig. Under efterkrigstiden var Sverige på väg att uppnå världens högsta levnadsstandard, och Sverige kom att ses som en trygg plats i en otrygg värld (Ljunggren 2015:185). Betoningen av alla människor lika värde i kombination med ekonomiskt välstånd skapade förutsättningar för ett jämförelsevis generöst flyktingmottagande och en (själv) bild av Sverige som ett land som står upp för mänskliga rättigheter i högre grad än många andra länder.

Trygghet som *människovärde* och framför allt trygghet som *oberoende* är nära förknippade med den ”socialdemokratiska välfärdsregimen” från Esping-Andersens (1990) välkända typologi. Det som kännetecknar den socialdemokratiska regimen är en omfördelningspolitik som minskar de sociala klyftorna och en högre grad av ”dekommodifiering” än i liberala och konservativa välfärdsregimer. Med dekommodifiering avses den utsträckning i vilken individer, eller familjer, kan ”upprätthålla

3 Fundamentet i Ager och Strangs (2008) modell är medborgerliga rättigheter. Övriga nio domäner är indelade i möjliggörande faktorer (språk och kulturförståelse, säkerhet och stabilitet); sociala kontakter (sociala band till den egna gruppen, sociala bryggor till andra grupper, sociala länkar till institutioner); och indikatorer (arbete, boende, utbildning, hälsa). Indikatorerna ses inte bara som mål i sig själva utan även som medel för integration i övriga domäner.

en socialt acceptabel levnadsstandard *oberoende* av deltagande på arbetsmarknaden” (Esping-Andersen 1990:37, min kursivering och översättning). Globalisering har framställts som en utmaning för nationella välfärdsstater, då den antas göra det svårt att kombinera en liberal migrationspolitik med en generös välfärdsstat. Ofta antas de enda lösningarna vara en försvagad välfärd för alla eller någon form av ”välfärdschauvinism” där nykomlingar stängs ute från välfärden (Kymlicka 2015). I samtliga välfärdsregimer har sociala rättigheter främst förknippats med medborgerliga snarare än med mänskliga rättigheter, men det varierar i vilken mån de har inkluderat även icke-medborgare. Diane Sainsbury (2012) fogar ytterligare en dimension till Esping-Andersens typologi i sin jämförelse av de tre olika välfärdsregimerna. Hennes slutsats är att den socialdemokratiska regimen även är den mest *inkluderande* när det gäller icke-medborgares sociala rättigheter. Sainsbury påpekar dock att just asylsökande utgör ett undantag, då det ekonomiska bistånd de ges är extremt lågt (2012:89). Att asylsökande inte *dekommodifieras* i samma utsträckning som övriga invånare är särskilt anmärkningsvärt då de, paradoxalt nog, inte heller *kommodifieras* fullt ut då rätten till arbete är förbunden med villkor.

Det faktum att trygghet är just en *känsla* kan göra begreppet diffust. Den subjektiva känslan av trygghet går inte heller alltid hand i hand med mer objektivt mätbara förhållanden. Ett typiskt exempel på detta är att Brås (2021) trygghetsundersökning visar att andelen som oroar sig över brottligheten i samhället har ökat på senare år, samtidigt som den faktiska utsattheten för brott inte ökat. På samma sätt kan en hög grad av dekommodifiering och upprätthållande av mänskliga rättigheter säga något om *förutsättningarna* för trygghet utan att vara någon garanti för att *känslan* infinner sig. Oavsett om känslan av otrygghet är grundad i en oro för att utsättas för brott, en oro för att bli av med sin försörjning eller något helt annat, så brukar bristande *tillit* ses som en viktig komponent av otryggheten. Tillit delas ofta in i *partikulär* tillit till människor man faktiskt känner och en mer *generell* mellanmänsklig tillit – en indelning som enligt somliga saknar precision. Wollebæk, Wallman Lundåsen och Trädgårdh (2012) argumenterar till exempel för att lokalsamhällestillit bör tillföras som en tredje dimension, medan Newton och Zmerli (2011) ser tillit till politiska institutioner som en separat dimension. Samtliga dimensioner kan antas bidra till en känsla av trygghet, men den generella tilliten tycks också vara ”trygghetsskapande” i den meningen att det finns ett samband mellan hög tillit och generösa välfärdsmodeller. Orsak och verkan är dock inte helt lätt att särskilja. En tänkbar förklaring är att människor som litar på att andra människor inte utnyttjar välfärdssystemet är mer benägna att stödja ett generöst system, en annan att tilliten är högre i länder där levnadsstandarden är hög och de sociala klyftorna små (Rothstein & Uslander 2005). Oavsett vilket utmärker sig de nordiska länderna i fråga om både generös välfärd och hög tillit (Andreasson 2017).

Tillit utgör även en viktig del av vad Giddens (1999) kallar *ontologisk trygghet*. Han definierar en sådan trygghet som ”känslan av att det finns en kontinuitet och ordning i händelserna, inklusive de som inte finns inom direkt synhåll för individen” (Giddens 1999:275). För att den här känslan ska finnas ska krävas tillit till både andra personer

och till abstrakta system,⁴ en tillit som gör det möjligt för individen att ”sätta parentes” kring okunnighet och bristande information (Giddens 1999:276). Ontologisk trygghet förutsätter en viss förutsägbarhet och att man i alla fall tror sig kunna lita på att allt är i sin ordning. Vid mer krisartade situationer, eller ”ödesdigra ögonblick” (Giddens 1999:139), då livet inte längre är som vanligt, sätts det förgivettagna ur spel, vilket kan leda till ontologisk otrygghet och ett ifrågasättande av både omvärlden och den egna identiteten. Ontologisk trygghet utgör en viktig precisering av tryggheten som en känsla i just flyksammanhang. En flykt från ens hemland är svår att beskriva som annat än ödesdiger, och begreppet ger en värdefull påminnelse om den fundamentala otrygghet en flykt för med sig. Samtidigt bör ontologisk otrygghet förstås som en del av Giddens (1999) modernitetsteori i vidare bemärkelse: ontologisk trygghet kan oavsett ursprung vara något svåruppnåeligt i en värld som framstår som alltmer oförutsägbar. Giddens modernitetsteori vilar även på antagandet att en ökad individualisering har lett till att tidigare betydelsefulla släktband har försvagats. Liknande resonemang har förts av bland andra Beck och Beck-Gernsheim (2002). De menar att välfärdsstatens framväxt bidragit till individualiseringen då den gjort individen mindre beroende av familj, välgörenhet och personliga tjänster. Även om det knappast är så att välfärdsstaten har gjort befolkningen i stort oberoende av andra former av stöd (se till exempel Alsarve 2017; Eldén 2021), så utgör ändå asylsökande något av ett undantag. Då mottagningssystemet är utformat på ett sätt som ger mycket begränsad tillgång till välfärdsstaten, kan asylsökande antas bli desto mer beroende av just familj, välgörenhet och personliga tjänster.

Metod

Denna artikel baseras på 28 semistrukturerade intervjuer med personer som kommit till Sverige som asylsökande från Syrien.⁵ Intervjuerna genomfördes inom ett avhandlingsprojekt vars syfte var att undersöka hur asylsökande själva upplever sin integrationsprocess samt vilken betydelse olika boendeformer har i denna process. Ansatsen var med andra ord jämförande och intervjupersonerna var bosatta i två olika kommuner. Valet av kommunerna motiverades av att de i någon mening företrädde typiska exempel på respektive boendeform. EBO-kommunen är en medelstor stad inom pendlingsavstånd från ett storstadsområde där asylsökande under en längre tid har bosatt sig på egen hand, främst i så kallade ”utsatta områden”. En av deltagarna i EBO-kommunen bodde hos en vän, övriga bodde med släktingar. ABO-kommunen är en mindre landsbygdskommun där de asylsökande togs emot genom Migrationsverkets mottagningssystem. I ABO-kommunen fanns både en större anläggning och

4 Enligt Giddens (1999:173–174) består abstrakta system av symboliska tecken (där typexempel är pengar) och expertsystem (system beroende av expertkunskaper, procedurer och regler som kan överföras från individ till individ). Abstrakta system kräver en hög grad av tillit, då gemene man har en mycket begränsad förståelse av hur dessa system faktiskt fungerar.

5 Se bilaga 1.

lägenhetsboende. En av deltagarna i kommunen bodde på anläggning hela asyltiden. Övriga bodde på anläggning första månaderna, ofta i en annan kommun, för att sedan flytta till lägenhet.

Sjuttion intervjuer med flyktingar genomfördes 2016,⁶ åtta i ABO-kommunen och nio i EBO-kommunen. Ett urvalskriterium var att deltagarna skulle vara asylsökande vid intervjutillfället, men då målgruppen var svår att nå inkluderades även några personer som nyligen fått uppehållstillstånd. Merparten av de intervjuade anlände till Sverige 2015, några kom 2014 och en redan 2013. De väntade i snitt ett år på uppehållstillstånd, men väntetiden varierade mellan tre månader och drygt ett och ett halvt år. En person fick avslag på sin ansökan och tre deltagare fick tillfälligt uppehållstillstånd. Övriga tretton fick permanent uppehållstillstånd då de hann få ett beslut innan den tillfälliga lagen trädde i kraft i juli 2016 eller därför att de omfattades av undantaget för familjer som ansökt om asyl före november 2015 (SFS: 2016:752). 2017 intervjuades elva av personerna som fått uppehållstillstånd på nytt. Att vissa intervjuer inte följdes upp berodde främst på svårigheter att planera in fler intervjuer inom den bestämda tidsramen. Urvalet fokuserade på syrier dels därför att en stor andel av de asylsökande vid den här tidpunkten var just syrier, dels därför att de flesta av dessa kunde antas bli kvar i Sverige under en längre tid då det allvarliga läget i Syrien gjorde att syrier mer eller mindre garanterades uppehållstillstånd.

Nio av intervjupersonerna var kvinnor, åtta män. Fem av de intervjuade var i 20-årsåldern och hade kommit till Sverige på egen hand eller tillsammans med sina föräldrar. Övriga var själva föräldrar och varierade i ålder mellan drygt 30 och närmare 60 år. De flesta hade anlant till Sverige tillsammans med sin partner och sina barn, men två män väntade vid första intervjutillfället på familjeåterförening. De allra flesta av de intervjuade hade någon form av eftergymnasial utbildning.

Intervjuerna

Intervjuerna genomfördes mestadels på engelska.⁷ Även om rekryteringen riktade sig till enskilda individer var det vanligt att flera personer deltog, mer eller mindre aktivt, i intervjun. Oftast rörde det sig om gifta makar eller föräldrar som tog med sina barn, men i ett fall deltog en kusin som bott i Sverige en längre tid och i ett annat fall satt en representant för en kyrka med på intervjun. I de senare fallen fungerade personerna som ett slags informellt tolkstöd. Att intervjupersonerna inte hade möjlighet att uttrycka sig på sitt modersmål är en av studiens begränsningar. Genom att genomgående ställa frågor för att säkerställa att vi förstått varandra rätt gick det ändå att nå en gemensam förståelse, men det är troligt att de skulle ha uttryckt sig mer nyanserat på sitt modersmål. Det är också troligt att min egen ”svenskhet” påverkade intervjun. ”Etnisk matchning” i intervjuer är dock ingen garanti för högre tillförlitlighet. Oavsett intervjuarens ursprung formas intervjun av hans eller hennes förförståelse, och det är

⁶ Bilaga 1 redogör för tidpunkten för intervju ett och två för varje intervjuperson.

⁷ I flertalet intervjuer blandades engelska och svenska i någon mening. I första intervjuomgången dominerade engelskan, i andra omgången svenskan.

inte säkert att etnisk matchning skapar tillit i intervjusituationen (Gunaratnam 2003). Längden på intervjuerna var i genomsnitt en timme, de spelades in och transkriberades sedan ordagrant.

Intervjuerna var semistrukturerade och utgick ifrån en intervjuguide med olika teman. Ager och Strangs (2008) tio integrationsdomäner användes i utformningen av intervjuguiden för att ringa in relevanta integrationsteman. Vid uppföljningsintervjun var intervjuguiderna mer anpassade till den enskilda individen. Lösa trådar från den tidigare intervjun samlades upp och samtalet kretsade kring den förändring som skett under året som gått. Även om tidigare erfarenheter kunde vara relevanta för studiens syfte, ställdes inga direkta frågor om vad som föranlett flykten. Sådana frågor undveks av etiska skäl: dels för att särskilja intervjun från Migrationsverkets intervjuer, där asylskäl ifrågasätts på ett sätt som kan upplevas som stressande (Schock, Rosner & Knaevelsrud 2015), dels för att intervjupersonerna inte skulle behöva återuppleva traumatiska minnen om ej absolut nödvändigt. Informerat samtycke var en självklar grund för studien. Intervjupersonerna informerades om syftet med studien och övriga faktorer som kunde tänkas påverka deras beslut att delta i forskningsprojektet. Att jag som forskare inte kunde påverka deras asylprocess i vare sig positiv eller negativ riktning betonades särskilt. För att säkerställa att intervjupersonerna inte ska kunna identifieras används fingerade namn och övriga personliga kännetecken begränsas till ett minimum. Av samma anledning namnges inte kommunerna de var bosatta i.⁸

Analys

Den här artikeln bygger på en sekundäranalys av material som samlats in i ett delvis annat syfte. Sekundäranalys kan vara etiskt problematiskt, inte minst på så vis att det kan väcka frågor om det informerade samtycket (Parry & Mauthner 2004), men då analysen bygger på egeninsamlade data och syftet är närliggande är de problemen här begränsade. Att inga direkta frågor om just trygghet ställdes är ett annat potentiellt problem, men det kan också ses som en styrka att trygghet trots detta framträdde som en viktig förutsättning för integration redan i den ursprungliga analysen. Inför denna artikel gjordes först en öppen läsning i syfte att identifiera i vilka sammanhang som intervjupersonerna talade om trygghet/otrygghet eller närliggande begrepp som säkerhet, stabilitet, rädsla och oro. Fem områden identifierades som särskilt centrala: det första berörde bilden av Sverige som ett tryggt land, det andra den upplevda ovissheten under asylprocessen, det tredje ekonomisk trygghet, det fjärde betydelsen av sociala relationer och det femte boendetrygghet. Ett tvärgående tema var hur trygghet i dessa områden förändrades över tid, med särskild betoning på skillnaden före och efter uppehållstillstånd. Det kodade materialet analyserades sedan utifrån det teoretiska ramverk som presenterats ovan: hur kan dessa upplevelser förstås i termer av trygghet som människovärde, oberoende, tillit och ontologisk trygghet? Samtliga intervjuer från den första och andra intervjuomgången ligger till grund för analysen. Citat används för att illustrera centrala teman. För läsbarhetens skull har citat på engelska översatts till svenska.

8 Studien har godkänts av Etikprövningsnämnden (diarienummer:2015/463).

Resultat

Att komma till ett tryggt land

När intervjupersonerna talade om sina första upplevelser i Sverige var det i första hand trygghet i betydelsen säkerhet som betonades. De uttryckte tacksamhet över att äntligen vara i ett säkert land där deras överlevnad inte längre var i ständigt fara. Trots att inga direkta frågor ställdes om vad som föranlett flykten, tog flera intervjupersoner självmant upp sådana upplevelser. Hanna, en ung kvinna som kom till Sverige med sina föräldrar och yngre syskon, beskrev ankomsten till Sverige som att komma till säkerhet. Samtidigt påverkades hennes tillvaro av de spår tidigare erfarenheter lämnat:

Det var märkligt i början. Vi var lyckliga förstås, vi var i Sverige och vi var säkra här. I början är man förstås så förundrad över allting. Och man tänker inte så mycket på vad man har gått igenom. På det som hänt. Jag menar, självklart lämnar det spår för vi gick igenom mycket (Hanna, EBO, 2016).

Maria var en annan ung kvinna som liksom Hanna bar på ett trauma. Hon bevittnade ett bombanfall utanför hennes universitet i Syrien där flera av hennes vänner dog. Maria berättade att hon även efter ankomsten till Sverige var på sin vakt hela tiden. Även om hon i någon mening visste att det var en säker plats, kunde hon inte släppa känslan av att hon när som helst kunde bli överfallen och dödad. Säkerhet är alltså ingen garanti för att känslan av trygghet ska infinna sig, inte minst för att den generella tilliten påverkas av tidigare upplevelser. Men det finns ytterligare skäl att inte sätta likhetstecken mellan säkerhet och trygghet. Flera av intervjupersonerna befann sig i länder utanför Syrien, som åtminstone på pappret var säkra länder, då kriget bröt ut. Att de ändå sökte sig till Sverige kan delvis förklaras av att Sverige upplevdes som ett *tryggare* alternativ. Bortsett från att gängse bedömningar om vad som utgör säkra länder ofta kan ifrågasättas, blir ett säkert land tryggt först då man vet att man får stanna där. På grund av deras syriska medborgarskap levde dessa personer under ständigt hot om utvisning till Syrien, och många tog utloandet av permanent uppehållstillstånd till alla syrier som ett bevis på att Sverige, till skillnad från många andra länder, respekterade mänskliga rättigheter. Även om ekonomisk trygghet utgör en viktig del av vad Ljunggren (2015) benämner trygghet som *människovärde*, så var det i första hand respekten för mänskliga rättigheter som beskrevs som attraktivt med Sverige. Upprätthållandet av asylrätten var förstås central, men de intervjuade uttryckte också uppskattning för olika former av fri- och rättigheter de tidigare saknat, till exempel religionsfrihet och kvinnors rättigheter. I Leahs berättelse fanns en förhoppning om att ge tonårsdottern ett bättre liv:

I Mellanöstern är allting annorlunda. Män i våra länder är bättre än kvinnor. Det mannen säger det gör kvinnan. [...] Jag känner att min dotter kommer att vara friare och säkrare här. Det är det som är skillnaden. (Leah, ABO, 2016)

Den bild som målades upp av Sverige i de tidiga intervjuerna var övervägande positiv. Visserligen finns det goda skäl att ifrågasätta de intervjuades vilja att öppet kritisera ett land i ett skede då deras framtida öde fortfarande var oklart, men det går också att förstå dessa utsagor som försök att bevara någon form av det Giddens (1999) kallar ontologisk trygghet. Kriget i Syrien ledde till "ödesdigra ögonblick" där de tvingades till handling. Utifrån den information som fanns tillgänglig gjorde de en riskbedömning och fattade beslutet att en flykt till Sverige var det bästa alternativet.⁹ Genom att "sätta parentes" kring andra valmöjligheter kan ångest och tvivel till viss del hållas tillbaka.

I väntan på beslut

Giddens (1999) menar att ett visst mått av förutsägbarhet är nödvändigt för att ontologisk trygghet ska infinna sig. Som syrier hade de intervjuade goda chanser att få stanna i Sverige. Samtidigt kom de till Sverige under en mycket turbulent tid, och den tillfälliga lag (SFS 2016:752) som trädde i kraft 2016 begränsade rätten till permanent uppehållstillstånd. Även för dem som kände sig relativt säkra på att få stanna, var det alltså svårt att lita på den känslan fullt ut. Bristen på meningsfull sysselsättning under väntetiden försvårade situationen ytterligare. Ontologisk trygghet upprätthålls till stor del genom vardagliga rutiner, men rutinerna i sig saknar ofta moralisk mening och kan komma att upplevas som antingen tomma eller överväldigande (Giddens 1999:199). De asylsökande saknade inte rutiner, men rutinerna var sällan av en sådan karaktär att de gav någon större trygghet. Det var snarare så att de förstärkte känslan av meningslöshet då likadana dagar rullade förbi utan att de asylsökande kom närmare målet att bli en del av det nya samhället. Detta var särskilt påtagligt bland dem som bodde på anläggning, till exempel Ali:

Det finns en rutin på campen.¹⁰ Jag vill inte använda det ordet, men det är så, det är som ett fängelse. För varje dag är samma sak, samma idé. Vakna, äta frukost, äta lunch och plugga lite svenska. Och du känner att du är utan en gemenskap. Ok, jag kommer till Sverige, jag borde skapa relationer med människor. Varför ska jag bo på en camp? (Ali, ABO, 2016)

När beslutet till slut kom var det för de allra flesta positivt: de skulle få stanna. Upppehållstillståndet var i sig trygghetsskapande. Hotet om att skickas tillbaka var undanröjt och det var äntligen möjligt att göra upp planer för framtiden. Kareem beskrev känslan som att äntligen "stå på stadig mark", för Marta var det som att "komma upp en våning" och för Rania gjorde uppehållstillståndet att löftet om att få stanna blev "verklighet". Lite förvånande var att de tre personer som fick tillfälligt uppehållstillstånd

9 Här bör det påminnas om att det rör sig om relativt resursstarka individer, vilket gav dem större möjligheter att välja destination. Trots detta och trots att själva flykten sällan beskrevs i detalj var det tydligt att många mött svåra motgångar på vägen.

10 "Camp" var det vanligaste sättet att benämna anläggningsboende i intervjuer på både engelska och svenska.

beskrev detta i liknande ”trygghetsskapande” ordalag, kanske därför att det i jämförelse med asyltiden ändå innebar en förbättring av deras livssituation.

Ekonomisk trygghet

I de asylsökandes berättelser var det tydligt att den låga dagersättningen gjorde det svårt att ha råd med livets nödtröft, och matfattigdom var en realitet för flera. De beskrev olika strategier för att hantera detta. I EBO var det vanligt att värdfamiljerna hjälpte till med matkostnaderna. I ABO var det vanligt att åka till en större ort för att storhandla då den lilla ortens enda matbutik upplevdes som väldigt dyr. Leah sade att maten från en sådan storhandling räckte i tre veckor, sista veckan fick de helt enkelt äta mindre. I anläggningsboenden serverades visserligen mat men den beskrevs sällan i uppskattande ordalag. Adnan fann maten ”oätlig”, men den minimala ersättningen (24 kronor per dag) gjorde det svårt att hitta andra alternativ och han gick ner många kilo i vikt under asyltiden. Trots detta var de intervjuade tydligt måna om att inte verka otacksamma, vilket kan ha lett till att ekonomiska svårigheter tonades ner. Vid uppföljningsintervjun blev det dock tydligt vilken enorm lättnad skiftet till den betydligt generösare etableringsersättningen innebar.

Under året som gick mellan de två intervjuerna hade många lärt sig en del om Sverige, och de ville gärna förmedla vad som enligt deras mening fungerade bra och mindre bra. Från en mer generell tillit till det svenska ”systemet” hade en del utvecklat mer konkreta tankar om vad de uppskattade. Dessa var ofta kopplade till välfärdssystemet, som i Jacobs fall:

Här är skatten hög [...] Nästan alla mina kompisar de säger, den är för hög! Jag säger men titta! Det finns tåg varje kvart, bussar kommer i tid, det finns dagis som är gratis, skolan är gratis. Många saker. Om du inte jobbar finns socialen, det finns många saker. Om du är pensionär, och dina barn inte hjälper dig eftersom de har en familj, egen familj, så det finns ett hus som hjälper dig om du är gammal. [...] Titta på det, det finns många saker som är bra. Så det är därför skatten är hög. Det kommer tillbaka till dig. (Jacob, EBO, 2017)

Jacob uttryckte en stor tillit till det svenska välfärdssystemet: om han i olika skeden av livet inte kunde försörja sig själv så fanns det ändå en ekonomisk trygghet. Men han ville också poängtera att man måste betala in i systemet för att det ska fungera väl. Ett återkommande tema i intervjuerna var just viljan att genom arbete bidra till den välfärd som deltagarna nu hade fått tillgång till: förutom den ökade ekonomiska tryggheten betonades även den ökade tillgången till utbildning och sjukvård.¹¹ Kort sagt hade de tagit ett steg närmare en ”socialt acceptabel levnadsstandard *oberoende* av marknadsdeltagande” (Esping-Andersen 1990:37).

Samtidigt var uppehållstillståndet för många bara ett första steg mot en tryggare

11 För asylsökande är rätten begränsad till ”akut sjuk- och tandvård och vård som inte kan vänta” (Migrationsverket 2022e).

tillvaro. Livet som nyanländ flykting präglades fortfarande av ovisshet och många orosmoment kvarstod. Det absolut vanligaste var oro för att inte kunna hitta ett arbete eller en bostad. Arbete framstod inte bara som ett viktigt sätt att bidra till samhället och ett sätt att höja ens levnadsstandard, utan också som trygghetsskapande då den ekonomiska tryggheten under etableringstiden var tidsbegränsad och förbunden med villkor. Etableringsersättning ges bara under två års tid, och målet är att den nyanlända så snabbt som möjligt ska kunna försörja sig själv (Arbetsförmedlingen 2023). Uppföljningsintervjuerna präglades till viss del av besvikelse över svårigheten att hitta arbete. De flesta var relativt nöjda med etableringsprogrammet, som syftar till att underlätta vägen till arbete, men för några hade tilliten till det svenska systemet fått sig en törn. Tillit bör vara något ömsesidigt, och en del beskrivningar av mötet med handläggare på arbetsförmedlingen och andra myndigheter rymmer en tydlig känsla av att *bli mistrodd*. Flera upplevde till exempel att arbetsförmedlingen i första hand hade en kontrollfunktion: det viktigaste tycktes vara att man sysselsattes ett visst antal timmar varje vecka, om aktiviteterna faktiskt ledde till ett jobb upplevdes som mindre viktigt. Ibland innebar det att de nyanlända satt av värdefull tid på kurser de fann meningslösa för att få sin etableringsersättning.

Trygga platser

Det andra stora orosmomentet var boende. Både före och efter uppehållstillstånd var boendestandarden låg och hyresförhållandena prekära för de allra flesta deltagarna. Men drömmen om ett tryggt boende rymde även funderingar om vilka geografiska *platser* som var trygga, och på den punkten kan en tydlig skiljelinje mellan dem som börjat sitt liv i Sverige i ABO och dem som bott i EBO skönjas. Även om några initialt fann de djupa skogarna och de tomma gatorna ovana och skrämmande, så beskrev de flesta i ABO-kommunen den lilla orten som en väldigt tryggt plats. Framför allt föräldrar såg det som en bra uppväxtmiljö för sina barn:

I en stor stad kan jag förlora mina barn. I en liten stad känner alla mina barn. De vet att jag är deras far, om de gör något fel så berättar de det för mig, de säger "din son har gjort något fel". Så det är bättre för mig att bo i en liten stad. Om jag bor i en stor stad känner ingen mig, ingen känner mina barn. Här har jag, hittills, träffat kanske 100 personer som säger "hej, hej!" till mig. De känner mig. Om jag har några problem kan de hjälpa mig. I en stor stad träffar du inte såna människor. (Kareem, ABO, 2016)

Inte oväntat är det i boendefrågan som de tydligaste parallellerna kan dras till den kriminalpolitiska trygghetsdebatt som beskrevs i artikelns inledning. De som bodde i ABO, som Kareem i citatet ovan, kontrasterade ofta den trygga småstaden med den farliga storstaden. Städernas förorter beskrevs som platser präglade av brott och etniska konflikter eller ställen där man kan "förlora sina barn". Samtidigt var valet att stanna i den lilla orten, eller flytta till en annan mindre ort, inte självklart. Framför allt fanns den oro för att möjligheterna till arbete och utbildning skulle vara sämre där.

Bland dem som bodde i EBO märktes inte diskursen om förorten som en otrygg plats på samma sätt. Trots att de allra flesta bodde i områden som pekats ut som "särskilt utsatta", beskrev ingen av de intervjuade området de bodde i som otryggt. Även om de såg problem med att staden de bodde i var segregerad, såg de också en trygghet i att bo nära människor med liknande erfarenheter. Som Hanna beskrev det: "De förstår svårigheterna vi har gått igenom, och det känns som att vi går igenom det här tillsammans." Kristina beskrev tryggheten i det välbekanta på liknande sätt: "Vi har kyrkor här, vi kan träffa folk, vårt folk. Man känner lite trygghet. Man känner sig som i sitt land." Samtidigt beskrev många att möjligheterna att lära sig svenska begränsades av att det bodde få svenskfödda i deras område. Det kunde i sin tur påverka den ekonomiska tryggheten, då det var svårare att få jobb utan tillräckliga kunskaper i svenska.

Trygga relationer

Som framgår ovan hade sociala relationer en central betydelse för den upplevda tryggheten på en plats. När det gäller ABO är det dock viktigt att poängtera att även om orten sågs som trygg, så var det vanligt att själva boendet sågs som otryggt. Det gällde framför allt dem som bodde på anläggning, där tilliten mellan de boende ofta var låg och konflikter vanliga. Det kanske allvarligaste exemplet på otrygghet kommer från Zina, en ung kvinna som beskrev regelrätta trakasserier på sitt asylboende:

Jag grät några gånger, sa "jag vill flytta, jag vill flytta". För de sa dåliga saker och de pratade med mig för att ... det var sommar och, jag vet inte vad de tänker, men för att jag inte bär hijab och jag har på mig vad jag vill så pratade de med mig "se vad hon har på sig, se vad hon har på sig, hon är inte en bra flicka". (Zina, ABO, 2016)

Medan de flesta tydligt skilde på sina upplevelser av den mindre orten och sina upplevelser från asylboendet, så blev de för Zina nära sammankopplade. Hon kände sig inte säker i den lilla orten och längtade efter att flytta till en större stad där hon förväntade sig både högre grad av frihet och större möjligheter att skapa nya relationer. Även om det främst var andra asylsökande som hon upplevde som hotfulla, var inte heller relationen till lokalbefolkningen oproblematiserad. Hon beskrev dem som vänliga och hjälpsamma men svåra att komma nära: "Ja, de är väldigt snälla [...] om du behöver något så kan de hjälpa dig. Men de vill inte vara vänner eller nära vänner. Det är så jag känner det här" (Zina, ABO, 2017).

Bland föräldrarna i ABO beskrev flera hur de relationer som barnen skapat under tiden på orten gav en trygghet som var svår att lämna. Rania, till exempel, var utbildad dataingenjör med goda chanser till arbete i en större ort. Hon beskrev ett dilemma: skulle hon flytta för karriärens skull eller stanna i den lilla orten för barnens skull? Barnen hade förlorat sina vänner i Syrien och sedan de kom till Sverige hade de redan flyttat två gånger. Vid varje flytt var de tvungna att börja om på nytt. Rania ville inte utsätta dem för ytterligare en flytt och av den anledningen ville hon stanna i den lilla

orten. Det var dock ovanligt att vuxna i ABO beskrev det som lätt att knyta egna kontakter. Så här beskrev Ali sina erfarenheter:

Jag går till biblioteket och jag går till ICA och handlar något. Jag stannar på biblioteket tre timmar varje dag. Jag träffar ingen från Sverige. Ingen som vill prata med oss. Jag vet inte exakt om det är enskilda personer eller alla personer. Jag tror att det beror på personen. En del människor är så instängda, så instängda tror jag. Jag vet inte om han, eller hon, är rädd för oss? (Ali, ABO, 2016)

Ali var inte den enda som uttryckte sig på det här viset. Flera spekulerade i huruvida den "instängdhet" han beskriver var något typiskt svenskt eller något typiskt för den lilla ort där alla kände alla sedan lång tid tillbaka och där misstänksamheten mot det okända kanske var större. Några av de intervjuade hade dock lyckats skapa meningsfulla relationer, ofta med någon av de "eldsjälar" som deltog aktivt som volontärer i den lokala flyktingmottagningen. Hasan beskrev lite skämtsamt sin relation till en uppskattad svensk lärare på följande sätt: "Hon har 50 syriska vänner, vi har en svensk."

För dem som bodde i EBO var situationen mycket annorlunda. Boendevalet sågs som en självklarhet bland de flesta; att bo på anläggning när man hade släkt att bo oss sågs sällan som ett tänkbart alternativ. I de fall valet motiverades närmare var tanken på att bo med människor man inte kände, och inte litade på, särskilt avskräckande med asylboenden. Under asyltiden bodde EBO-deltagarna inneboende hos släkt eller vänner, och även om det sällan talades om konflikter var det tydligt att inneboende var påfrestande både för den asylsökande och för värdfamiljen. Trångboddheten var påtaglig, och för att inte belasta en viss värdfamilj för länge var det vanligt att man flyttade runt mellan olika släktingar och bekanta. Ett eget boende sågs därför som en viktig, men svåråtkomlig, milstolpe.

Samtidigt var stödet från värdfamiljer och övriga släktingar ett genomgående tema i EBO-flyktingarnas berättelser: å ena sidan gav det välbekanta en trygghet i allt det nya; å andra sidan kunde en släkting som bott länge i Sverige tjäna som en guide till det nya landet. Vilken aspekt som betonades skilde sig åt mellan deltagarna, inte minst beroende på tidigare erfarenheter. Marta och hennes familj kom till Sverige efter att ha tillbringat ett och ett halvt år i Turkiet, en tid som hon beskriver som fruktansvärd. Det viktigaste för Marta var att hennes barn äntligen skulle få känna sig trygga, och för dem fanns tryggheten hos slakten och andra syrier:

Jag vill inte att de ska vara ledsna längre, jag vill att de ska vara glada. Jag tror att de är glada när de är med andra människor från Syrien. De kan ha kontakt med dem och vi har många släktingar här. De är så avslappnade här. Väldigt, väldigt avslappnade. Jag vill inte åka till ett nytt ställe där jag inte kan träffa människor mina barn trivs med. Du vet, det är svårt att börja om från början. Vi har gjort det många gånger, jag vill inte göra det igen. (Marta, EBO, 2016)

För Marta var den partikulära tilliten till den egna gruppen i allmänhet och släkten i synnerhet av central betydelse för känslan av trygghet. Jacob beskrev i stället en process där den partikulära tilliten till den farbror han bodde hos efterhand ledde till en mer generaliserad tillit. Farbrodern gav honom inte bara ett hem, utan hjälpte även till med att införskaffa kläder och andra förnödenheter. Framför allt var han ett ovärderligt emotionellt stöd när Jacob inledningsvis hade det svårt att känna sig hemma i Sverige. Farbrodern hade bott i Sverige i över 30 år och många långa samtal med honom fick Jacob att inse att det var mycket med Sverige som han faktiskt uppskattade. Giddens (1991:40–41) betonar visserligen de förgivettagna rutinernas betydelse för en persons ontologiska trygghet, men han menar samtidigt att slaviskt följande av vanor och rutiner trots förändrade omständigheter inte är eftersträvsvärt. Tvärtom innebär tillit i mer generell bemärkelse en beredskap att möta det okända och göra sig öppen för nya erfarenheter. I uppföljningsintervjun med Jacob visade han prov på just denna form av tillit:

Jag är nyfiken. Jag vill lära mig något nytt. Jag har lämnat mitt land. Jag vill ha något annat, jag vill något nytt. Det är min åsikt. När jag träffar min kompis eller en person som kommer från mitt land, pratar vi om samma sak. Vi utvecklar inte varandra. [...] Jag vill inte ha det så. Jag vill prata med en annan person som kan lära mig och jag kan lära honom. (Jacob, EBO, 2017)

De intervjuades känsla av trygghet påverkades förstås inte bara av de relationer de skapade i det nya landet, utan även av de relationer de tvingats lämna bakom sig. När förslaget om försörjningskrav för anhöriginvandring först diskuterades gjordes bedömningen ”att om anknytningspersonen redan har integrerats i samhället genom att han eller hon är egenförsörjande och har en bostad så främjas även de nyanlända familjemedlemmarnas integration” (Regeringen 2021:104). Måhända kan det fungera så i vissa fall, men utifrån intervjumaterialet kan man se hur ett långt dystrare utfall också är möjligt: åren av längtan och oro kan göra stor skada. Två intervjuade fäder illustrerade detta väl. Adnan och Asim väntade båda på familjeåterförening när jag träffade dem första gången. Adnan beskrev hur längtan efter familjen gjorde det svårt att fokusera på annat:

När jag kom till Sverige pluggade jag mycket och jag kände mig stark, men när jag fick [permanent uppehållstillstånd] så började jag tänka på återföreningen med min familj och de nya lagarna in Sverige [...] all byråkrati, alla papper och problem. Jag hade huvudvärk den tiden. Och av någon anledning slutade jag studera [...] när du har mycket att tänka på kan du inte studera [...] det var svårt av många skäl. Jag tänkte på att skaffa ett hus, det är svårt i Sverige. Jag tänkte på min familj: När kommer de? Det tar lång tid. Det svåraste för mig i Sverige är att vänta på min familj. (Adnan, ABO, 2016)

När jag träffade Adnan ett år senare hade hans familj äntligen kommit efter två och ett halvt års väntan. Adnan var lycklig, men det hade tagit tid för barnen att bygga upp ett förtroende för honom igen. När han hämtade dem på flygplatsen kände inte den yngste sonen igen honom: hans far hade blivit en främling.

Asim kom till Sverige senare än Adnan och hann inte få uppehållstillstånd innan den nya lagen klubbades igenom. Han fick därför tillfälligt uppehållstillstånd i stället för permanent. När jag träffade honom andra gången väntade han fortfarande på sin familj och året som gått hade varit psykiskt påfrestande. För Asims ontologiska trygghet var familjen avgörande. När han inte kunde ta del av familjelivets vardagliga rutiner var det omöjligt att känna sig "hemma":

Kanske för att jag har den här depressionen, men jag har problem med hemlängtan. Jag känner mig inte hemma här. Jag känner mig väldigt ensam, jag behöver mina barn. Jag vill att [min familj] ska vara här, jag vill vara inblandad i vardagliga bestyr: "Varför har du inte gjort dina läxor?" "Varför har du inte städlat upp efter dig?" "Varför har du inte bäddat din säng?" Jag vill ha de här små familjerejerna. Det svåraste för mig när jag slutar jobba är att hitta ett sätt att få tiden att gå de fem, sex timmarna innan jag somnar. Jag har inget att göra. Jag kan hitta på något att göra, men det är väldigt svårt. Så förhoppningsvis ändras det då de kommer. (Asim, EBO, 2017)

Långsiktig boendetrygghet

Om de två stora trygghetsfrågorna efter uppehållstillstånd var ekonomisk trygghet genom arbete och boendetrygghet i form av egen bostad fanns det i EBO-staden en tendens att den senare frågan överskuggade den förra: ibland tog jakten på bostad så mycket tid och kraft att det blev svårt att fokusera på studier och arbetssökande. För många kvarstod den ständiga oron från asyltiden, även om den ändrat karaktär och den centrala frågan skiftat från "får vi stanna i Sverige?" till "får vi stanna i vårt hem?".

På grund av bostadsbrist och turordningsregler som premierar dem med många år i bostadskön och fast anställning var ett förstahandskontrakt på den ordinarie bostadsmarknaden en omöjlighet för de flesta. Det alternativ som återstod var andrahandskontrakt på den svarta marknaden där boendetryggheten var i stort sett obefintlig. Josef beskrev det på följande sätt:

Det som vi har problem med är svarta hyreskontrakt. Vi har ingen trygghet. Även om jag exempelvis, jag kanske betalar flera tusen extra, för en hyra som är 6 500 betalar jag 10 000. Men det kanske kommer en kille som säger "du får 10 500" och då åker vi ut. Så det är ingen trygghet i vårt kontrakt eller boende alls. (Josef, EBO, 2016, översatt av tolk)

Trots att det kunde tänkas vara lättare att ordna boende på annan ort, valde de flesta EBO-flyktingarna att bo kvar i samma stad. Ibland rörde det sig om en motvilja att flytta ifrån en plats de etablerat en relation till, men då de inte hade någon rätt till

hjälp med bosättning efter uppehållstillstånd upplevde de det ofta som lättare att hitta bostad på en ort där de hade sociala kontakter, även om bostadslösningarna ofta var tillfälliga.

Även flera ABO-flyktingar uttryckte en önskan att stanna kvar på orten, men de stod samtidigt inför ett val: Skulle de försöka hitta bostad på egen hand eller skulle de vänta på en kommunplacering? Fördelen med att söka bostad på egen hand var dels att man själv kunde bestämma bostadsort, dels att man undvek den långa väntetiden för placering. Då väntetider på ett år eller mer inte var ovanliga, är det förståeligt att många ABO-flyktingar under den här tiden valde att söka egen bostad. De som sökte sig till större städer möttes av samma problem med otrygga andrahandskontrakt som före detta EBO-flyktingar. Adnan sökte lägenhet i en mindre ort och var en av dem som faktiskt lyckades ordna ett förstahandskontrakt. Problemet var att hyresvärden krävde en inkomst. Samtidigt krävdes en folkbokföringsadress för att etableringsersättningen skulle utbetalas. Adnan löste problemet genom att tillfälligt skriva sig hos en bekant. Att på egen hand ordna ett lägenhetskontrakt utan att bryta mot någon regel var med andra ord mer eller mindre omöjligt, även där lediga lägenheter fanns.

Risken med att vänta på en kommunplacering var att man kunde hamna var som helst i Sverige. Man tvingades ge upp den lilla trygghet man hade skapat under asyltiden utan att veta om nästa bostadsort skulle innebära en förbättring. Föräldrarna som intervjuades fann detta särskilt svårt, då deras barn ofta hade rotat sig på den lilla orten. Trots sådana osäkerhetsmoment valde flera av de intervjuade att vänta på en kommunplacering, ofta för att de såg det som deras bästa möjlighet till långsiktig boendetrygghet. Väl på plats kom insikten om att tryggheten ofta bara var tillfällig: många kommuner garanterade bara boende under de två år som individen var inskriven på etableringsprogrammet. Många av dem som bott i ABO hade flyttat flera gånger redan som asylsökande. Det typiska förloppet var en kortare tid på ett ankomstboende, sedan en längre tid på anläggning och till sist erbjudande om egen ABO-lägenhet. Upphållstillståndet innebar ofta en flytt till en helt annan ort, och då bostaden endast garanterades i två år var ytterligare en flytt sannolik. Boendetrygghet var alltså ett svåruppnåeligt mål för flyktingar både i EBO och i ABO.

Slutdiskussion

Ager och Strangs (2008) integrationsdomän ”säkerhet och stabilitet” utgjorde en viktig utgångspunkt i arbetet med denna studie, då både säkerhet och stabilitet kan ses som centrala för upplevelsen av trygghet. Intervjupersonernas beskrivning av Sverige som ett tryggt land bör i första hand förstås i säkerhetstermer. I jämförelse med Syrien sågs Sverige som ett land som gav säkerhet undan krig och förföljelse, men det fanns också vissa förväntningar om stabilitet i denna säkerhet då Sverige sågs som ett land som stod upp för mänskliga rättigheter. Stabiliteten konkretiserades även i form av en förhoppning om permanenta uppehållstillstånd, en förhoppning som infriades för de allra flesta och som beskrevs som ett stort lyft av intervjupersonerna.

Samtidigt var det tydligt att den form av säkerhet som garanteras av mänskliga

rättigheter inte alltid leder till en *känsla* av trygghet. Giddens (1999) menar att tillit till andra människor och abstrakta system, samt en sorts rutinartad förutsägbarhet, är viktiga förutsättningar för ontologisk trygghet (Giddens 1999), och för de intervjuade hade detta satts ur spel. Att fly från ett krig innebär i mångt och mycket att fly ifrån allt det som tidigare tagits för givet. Flera av de intervjuade vittnade även om traumatiska händelser som starkt påverkat deras tillit till andra människor. Skapandet av nya, tillitsfulla, relationer blev därför av stor vikt för att återfinna en känsla av trygghet. För de boende i EBO fick relationen till släkten och den egna etniska gruppen stor betydelse. I ABO gjordes trevande försök att lära känna lokalbefolkningen. För vuxna i ABO präglades ofta dessa försök av en känsla att inte fullt släppas in, men flera föräldrar beskrev hur deras barn hade rotat sig på platsen. Studien visar även hur familjesplittningar kan leda till både psykisk ohälsa och ontologisk otrygghet.

Ett tryggt boende beskrevs utifrån flera olika aspekter. För det första var ett tryggt boende ett *eget* boende, inte i bemärkelsen EBO utan i bemärkelsen ett privat boende som inte delades med andra utanför den närmaste familjen. För det andra var ett tryggt boende ett långsiktigt boende med ett förstahandskontrakt där man inte levde under ständigt hot att vräkas. För det tredje var ett tryggt boende ett boende på en trygg *plats* . Här märktes en tydlig skiljelinje mellan dem i ABO och dem i EBO. Medan de i ABO ofta kontrasterade den trygga landsbygden med den otrygga staden, så var det ingen i EBO som upplevde sin stadsdel som otrygg, trots att de flesta bodde i så kallade utsatta områden.

Stabilitet i form av boendetrygghet var något svåruppnåeligt, delvis därför att ekonomisk trygghet också var något svåruppnåeligt – i synnerhet under asyltiden, då flera intervjupersoner beskrev svårigheter med att uppfylla den mest grundläggande tryggheten att kunna äta sig mätt för dagen. I den meningen var de asylsökande i ABO mer utsatta, då värdfamiljerna i EBO till viss del kompenserade brister i välfärden. Upphållstillståndet förde de intervjuade närmare en acceptabel levnadsstandard, men då etableringsersättningen var förbunden med stränga villkor och tidsbegränsad kvarstod till viss del känslan av otrygghet. Ett arbete sågs som den huvudsakliga vägen till ekonomisk trygghet och många uttryckte oro för svårigheten att få jobb.

Sedan denna studie genomfördes har förutsättningarna för trygghet på flera sätt försämrats för asylsökande. Inte minst har de asylsökandes ekonomiska utsatthet blivit alltmer akut sedan studien genomfördes: trots skriande inflation finns det inga planer på att höja de ersättningsbelopp som var låga redan då de fastställdes 1994. Möjligheten att välja EBO begränsades också kraftigt i juli 2020, och asylsökande som bosätter sig i så kallade utsatta områden har inte längre rätt till dagersättning (Regeringen 2019b). Migrationsverkets första utvärdering ett drygt halvår efter reformens införande visade dock att den varit ineffektiv: det är fortsatt vanligt att asylsökande bosätter sig i utsatta områden, trots indragen dagersättning (Lindvall 2021). Den enda skillnaden är att de numera saknar den minimala ekonomiska trygghet som tidigare EBO-flyktingar hade. Den här studien kan visserligen inte tala för alla asylsökande i EBO, men den visar att EBO i vissa fall kan erbjuda ett tryggt socialt sammanhang, något som ofta saknas i ABO. Det är kanske lockande att se de starka släktbanden i EBO som ett

exempel på ett mer kollektivistiskt synsätt än vad som är normen i Sverige. Det bör dock poängteras att den välfärd som antas trygga individens oberoende inte är tillgänglig för asylsökande. Det är därför missvisande att säga att individualism är något som *väljs bort* i EBO. Det som i stället väljs bort är ABO. Avskaffande av EBO, som föreslås i Tidöavtalet (Moderaterna 2022), kan således inte anses trygghetsfrämjande om det inte först säkerställs att staten faktiskt kan erbjuda ett tryggare alternativ. Det är långt ifrån säkert att ABO i dess nuvarande utformning gör det. Det finns också ett behov av att närmare granska boendesituationen efter uppehållstillstånd och kommunplaceringarnas långsiktiga hållbarhet. Kan vi förhindra förflyttningar som gör att den trygghet som vissa ABO-flyktingar finner under asyltiden inte går förlorad? Och kan möjligheten till kommunplacering utsträckas till EBO-flyktingar vid behov?

Även om otrygghet i viss mån kvarstod även efter uppehållstillstånd för intervjupersonerna i denna studie, så var ändå vetskapen om att ens säkerhet var långsiktigt tryggad värdefull. Då tillfälliga uppehållstillstånd infördes som huvudregel (SFS 2021:766) försvann även denna trygghet. En ”acceptabel levnadsstandard oberoende av deltagande på arbetsmarknaden” (Esping-Andersen 1990:37) gäller inte längre för flyktingar, då egen försörjning krävs för permanent uppehållstillstånd. De som inte kan försörja sig själva riskerar utvisning.

Denna artikel inleddes med en beskrivning av en politisk kontext där asylinvandring i allt högre grad har kommit att förknippas med otrygghet, inte minst i form av ökad brottslighet. I de asylsökandes berättelser var det oftast helt andra aspekter av otrygghet som betonades. De aspekter som skapade otrygghet för de intervjuade asylsökande kvarstår än i dag, men flera av de trygghetsskapande aspekter de beskrev har försvunnit eller riskerar att försvinna. Lösningen på trygghetsproblemet så som det framställs i dag har alltså paradoxalt nog kommit att bli att göra utsatta människor än mer utsatta. Sverige har på kort tid gått från ett land som ”står upp för människans okränkbara värde” (Regeringen 2015a) till ett land med ambitionen att ”så långt det är rättsligt möjligt begränsa asylsökandes rättigheter” (Moderaterna 2022). Det är svårt att se hur ökad utsatthet kan tänkas leda till minskad brottslighet, och om målet är att framställa Sverige som ett mindre attraktivt land för flyktingar bör man fråga sig om det är värt priset. Om målet är skapa förutsättningar för att en känsla av trygghet ska infinna sig i samhället i stort, framstår det som rimligare att sträva efter trygghet i form av människovärde och oberoende för *alla* som bor i landet.

Referenser

- Ager, A., & A. Strang (2008) "Understanding integration: A conceptual framework", *Journal of Refugee Studies*, 21 (2): 166–191. <https://doi.org/10.1093/jrs/fen016>
- Alsarve, J. (2017) "Working it out: Strategies to reconcile work and family among Swedish lone mothers", *Families, Relationships and Societies*, 6 (3): 325–340. <https://doi.org/10.1332/204674315X14418885009965>
- Alstam, K. (2013) "Trångboddhetens vardag", 247–274 i M. Bak & K. von Brömssen (red.) *Barn och migration*. Umeå: Boréa.
- Andersson, H., & K. Jutvik (2022) "Do asylum-seekers respond to policy changes? Evidence from the Swedish-Syrian case", *Scandinavian Journal of Economics*. Förhandspublicering online. <https://doi.org/10.1111/sjoe.12510>
- Andersson, F., E. Nedlund & J. Strömbäck (2017) *Invandring i medierna – hur rapporterade svenska tidningar åren 2010/2015?* Delmi rapport 2017:6. Stockholm: Elanders Sverige AB.
- Andreasson, U. (2017) *Tillit – det nordiska guldet*. Nordiska ministerrådet. <https://doi.org/10.6027/anp2017-731>
- Arbetsförmedlingen (2023) "Etableringsprogrammet", <https://arbetsformedlingen.se/for-arbetssokande/extra-stod/stod-a-o-etableringsprogrammet> (hämtningsdatum 30 april 2023).
- Beck, U. & E. Beck-Gernsheim (2002) *Individualization: Institutionalized individualism and its social and political consequences*. London: SAGE. <https://doi.org/10.4135/9781446218693>
- Björnberg, U. (2013) "I väntan på uppehållstillstånd", 139–165 i M. Bak & K. von Brömssen (red.) *Barn och migration*. Umeå: Boréa.
- Boverket (2022) "Något lättare för kommuner att ordna bostad åt nyanlända", <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/bostadsmarknad/olika-grupper/nyanlanda/> (hämtningsdatum 7 juli 2022)
- Brekke, J. P., & M. F. Aarset (2009) *Why Norway? Understanding asylum destinations*. Rapport 2009:12. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.
- Brekke, J. P. (2004) *While we are waiting. Uncertainty and empowerment among asylum-seekers in Sweden*. Rapport 2004:10. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.
- Brå (2018) *Utvecklingen i socialt utsatta områden i urban miljö 2006–2017*. Rapport 2018:9. Brottsförebyggande rådet.
- Brå (2021) *Nationella trygghetsundersökningen*. Rapport 2021:11. Brottsförebyggande rådet.
- Dahlstedt, M. & A. Neergaard (2019) "Crisis of solidarity? Changing welfare and migration regimes in Sweden", *Critical Sociology*, 45 (1): 121–135. <https://doi.org/10.1177/0896920516675204>
- Eldén, S., T. Anving & L. A. Wallin (2022) "Intergenerational care in corona times: Practices of care in Swedish families during the pandemic", *Journal of Family Research*, 34 (1): 538–562. <https://doi.org/10.20377/jfr-702>
- Esping-Andersen, G. (1990) *The three worlds of welfare capitalism*. Cambridge: Polity.

- FARR (2020) ”Yttrande över SOU 2020:54, En långsiktigt hållbar migrationspolitik”, 12 december 2020. https://farr.se/wp-content/uploads/2021/02/Remissvar_SOU_2020-54_FARR.pdf (hämtningsdatum 7 juli 2022).
- Forsberg, G., M. Lundmark & S. Stenbacka (2012) *Demografiska myter: Föreställningar om landsbygden – mer myter än faktiska fakta*. Stockholm: Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB.
- Giddens, A. (1999) *Modernitet och självidentitet: självet och samhället i den senmoderna epoken*. Göteborg: Daidalos.
- Gunaratnam, Y. (2003). *Researching ‘race’ and ethnicity: Methods, knowledge and power*. London: Sage. <https://doi.org/10.4135/9780857024626>
- Hadodo B. & E. Åkerlund (2004) *För den som väntar steltnar tiden: En studie av barn och föräldrars livsvillkor i den asylsökande familjen*. FoU–Södertörn Skriftserie nr 40/04.
- Hatton, T. J. (2009) ”The rise and fall of asylum: What happened and why?”, *The Economic Journal*, 119 (535): 183–213. <https://doi.org/10.1111/j.1468-0297.2008.02228.x>
- Hatton, T. J. (2020) ”Asylum migration to the developed world: Persecution, incentives, and policy”, *Journal of Economic Perspectives*, 34 (1): 75–93. <https://doi.org/10.1257/jep.34.1.75>
- Hermansson, K. (2018) ”Den svenska tryggheten: En studie av en kriminalpolitisk symbol”, *Sociologisk forskning*, 55 (2–3): 179–202. <https://doi.org/10.37062/sf.55.18189>
- Jörum, E. L. (2015) *Valet och vägen: en intervjustudie med nyanlända syrier i Sverige*. Delegationen för migrationsstudier (Delmi).
- Kymlicka, W. (2015) ”Solidarity in diverse societies: beyond neoliberal multiculturalism and welfare chauvinism”, *Comparative Migration Studies*, 3 (1): 1–19. <https://doi.org/10.1186/s40878-015-0017-4>
- Lennartsson, R. (2007) *Mellan hopp och förtvivlan. Erfarenheter och strategier i väntan på asyl. En etnologisk undersökning om situationen för asylsökande i eget boende i Västmanland och Uppsala län*. Stockholm: NTG-asyl & integrations skriftserie, nr 4/2007.
- Lindvall, J. (2021) ”Migrationsverket ser ingen tydlig effekt av nya ebo-lagen”, *SVT*. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/asylsokande-fortsatter-flytta-till-utsatta-omraden-trots-indragen-ersattning> (hämtningsdatum 12 juli 2022).
- Ljunggren, J. (2015) *Den uppskjutna vreden: socialdemokratisk känslopolitik från 1880-till 1980-talet*. Lund: Nordic Academic Press.
- Lundberg, A., & L. Dahlquist (2012) ”Unaccompanied children seeking asylum in Sweden: Living conditions from a child-centred perspective”, *Refugee Survey Quarterly*, 31 (2): 54–75. <https://doi.org/10.1093/rsq/hds003>
- Migrationsverket (2021) *Verksambets- och utgiftsprognos 2021-02-05* <https://www.migrationsverket.se/download/18.2fa4056d1775f05c2039c/1612515567302/Migrationsverkets%20prognos%20februari%202021%20P1-21.pdf> (hämtningsdatum 22 juli 2022).
- Migrationsverket (2022a) ”Statistik”, <https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Statistik.html> (hämtningsdatum 9 juli 2022).

- Migrationsverket (2022b) "Information med anledning av situationen i Ukraina" <https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Aktuella-fragor/Situationen-i-Ukraina.html> (hämtningsdatum 22 juli 2022).
- Migrationsverket (2022c) "Ekonomiskt stöd för asylsökande" <https://www.migrationsverket.se/Privatpersoner/Skydd-och-asyl-i-Sverige/Medan-du-vantar/Ekonomiskt-stod.html> (hämtningsdatum 22 juli 2022).
- Migrationsverket (2022d) "Bostäder för asylsökande" <https://www.migrationsverket.se/Andra-aktorer/Fastighetsagare-och-uthyrare/Bostader-for-asylsokande.html> (hämtningsdatum 22 juli 2022).
- Migrationsverket (2022e) "Hälsa- och sjukvård för asylsökande" <https://www.migrationsverket.se/Privatpersoner/Skydd-och-asyl-i-Sverige/Medan-du-vantar/Halso-och-sjukvard.html> (hämtningsdatum 24 april 2023).
- Moderaterna (2022) *Tidöavtalet: överenskommelse för Sverige*. <https://moderaterna.se/app/uploads/2022/10/Tidoavtalet-Overenskommelse-for-Sverige.pdf> (hämtningsdatum 24 april 2023).
- Neumayer, E. (2004) "Asylum destination choice: what makes some West European countries more attractive than others?", *European Union Politics*, 5 (2): 155–180. <https://doi.org/10.1177/1465116504042444>
- Norström, E. (2004) *I väntan på asyl*. Umeå: Boréa.
- Olsson, J. & M. Rönnblom (2020) "Att gå till val på trygghet", 22–48 i M. Rönnblom, I. Linander & L. Sandberg (red.) *(O)tryggt? Texter om makt, plats och motstånd*. Stockholm: Premiss förlag.
- Parry, O., & N. S. Mauthner (2004) "Whose data are they anyway? Practical, legal and ethical issues in archiving qualitative research data", *Sociology*, 38 (1): 139–152. <https://doi.org/10.1177/0038038504039366>
- Regeringen (1993) *Om mottagandet av flyktingar och asylsökande m.m.* Regeringens proposition 1993/94:94. Stockholm: Kulturdepartementet.
- Regeringen (2004) *Bostadsersättning för asylsökande*. Regeringens proposition 2004/5:28. Stockholm: Utrikesdepartementet.
- Regeringen (2015a) "Tal av statsminister Stefan Löfven vid manifestationen för flyktingar", <https://www.regeringen.se/tal/2015/09/tal-av-stefan-lofven-vid-manifestationen-for-flyktingar-den-5-september/> (hämtningsdatum 22 juli 2022).
- Regeringen (2015b) "Regeringen föreslår åtgärder för att skapa andrum för svenskt flyktingmottagande", <https://www.regeringen.se/artiklar/2015/11/regeringen-foreslar-atgarder-for-att-skapa-andrum-for-svenskt-flyktingmottagande/> (hämtningsdatum 22 juli 2022).
- Regeringen (2019a) *Förlängning av lagen om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige*. Regeringens proposition 2018/19:128. Stockholm: Justitiedepartementet.
- Regeringen (2019b) *Ett socialt hållbart eget boende för asylsökande*. Regeringens proposition 2019/20:10. Stockholm: Justitiedepartementet.
- Regeringen (2021) *Ändrade regler i utlänningslagen*. Regeringens proposition 2020/21:191. Stockholm: Justitiedepartementet.

- Rosengren, A. (2009) *Vinna eller försvinna – om flykt, asyl och hjälpare*. Stockholm: Carlssons.
- Rothstein, B., & E. M. Uslaner (2005) "All for all: Equality, corruption, and social trust", *World Politics*, 58 (1): 41–72. <https://doi.org/10.1353/wp.2006.0022>
- Sainsbury, D. (2012) *Welfare states and immigrant rights: the politics of inclusion and exclusion*. Oxford: Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199654772.003.0001>
- Sandström, L. (2020) *Seeking asylum – finding a home? A qualitative study on asylum seekers' integration in two different housing contexts*. Doktorsavhandling, Örebro universitet.
- Scarpa, S. and C. Schierup (2018) "Who undermines the welfare state? Austerity–dogmatism and the U-turn in Swedish asylum policy", *Social Inclusion*, 6 (1): 199–207. <https://doi.org/10.17645/si.v6i1.1285>
- Schock, K., R. Rosner & C. Knaevelsrud (2015) "Impact of asylum interviews on the mental health of traumatized asylum seekers", *European journal of psychotraumatology*, 6 (1): 26286. <https://doi.org/10.3402/ejpt.v6.26286>
- SFS 2005:716 *Lag om ändring i utlänningslagen*.
- SFS 2016:752 *Lag om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige*.
- SFS 2021:766 *Lag om ändring i utlänningslagen*.
- SOU 2020:54 *En långsiktigt hållbar migrationspolitik*. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.
- Stenbacka, S. (2016) "Man hittar oss inte hemma på sommaren–internationella migranter med flyktningbakgrund om landsbygden som boendemiljö", 75–94 i R. Andersson, B. Bengtsson & G. Myrberg (red.) *Mångfaldens dilemma: boendesegregation och områdespolitik*. Malmö: Gleerups.
- Sundquist, J., L. Bayard-Burfield, L. M. Johansson & S-E. Johansson (2000) "Impact of ethnicity, violence and acculturation on displaced migrants: psychological distress and psychosomatic complaints among refugees in Sweden", *The Journal of nervous and mental disease*, 188 (6): 357–365. <https://doi.org/10.1097/00005053-200006000-00006>
- Tinghög, P., C. Arwidson, E. Sigvardsdotter, A. Malm & F. Saboonchi (2016) *Nyanlända och asylsökande i Sverige En studie av psykisk ohälsa, trauma och levnadsvillkor*. Huddinge: Röda Korsets högskola.
- Trägårdh, L., S. Wallman Lundåsen, D. Wollebäck & L. Svedberg (2013) *Den svenska tilliten. Förutsättningar och utmaningar*. Stockholm: SNS förlag.
- Trägårdh, L. & S. Wallman Lundåsen (2021) *Tillitsbarometern* (version 5). Stockholm: Ersta Sköndal Bräcke högskola.
- Wollebaek, D., S. W. Lundåsen & L. Trägårdh (2012) "Three forms of interpersonal trust: evidence from Swedish municipalities", *Scandinavian Political Studies*, 35 (4): 319–346. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9477.2012.00291.x>

Författarpresentation

Lina Sandström disputerade år 2020 med en avhandling i sociologi vid Örebro universitet. Avhandlingen undersökte hur asylsökande upplever sin integrationsprocess och den roll olika boendeformer spelar i denna process.

Kontaktuppgifter

Lina Sandström
Örebro universitet
Institutionen för humaniora, utbildnings- och samhällsvetenskap
701 82 Örebro
lina.sandstrom@oru.se

Bilaga 1

ABO	Intervju 1	Tidpunkt	Intervju 2	Tidpunkt
Ali (man) 20–30 år	Asylsökande. Ingen familj i Sverige.	Februari 2016	PUT	Mars 2017
Khaled (man) 30–40 år	Asylsökande. Bor med fru och barn.	Mars 2016	PUT	April 2017
Kareem (man) 40–50 år	Asylsökande. Bor med fru och barn.	Maj 2016	PUT	Mars 2017
Hasan (man) 50–60 år	Asylsökande. Bor med fru och barn.	Mars 2016	PUT	April 2017
Adnan (man) 30–40 år	PUT ett år före intervju. Väntar på familjeåterförening.	Maj 2016	PUT Fru och barn har anlänt till Sverige	April 2017
Zina (kvinna) 20–30 år	PUT strax före intervju. Bodde tidigare ensam, nu med mamma och yngre syskon.	Februari 2016	PUT	Mars 2017
Rania (kvinna) 30–40 år	PUT strax före intervju. Bor med man och barn.	Februari 2016	PUT	Mars 2017
Leah (kvinna) 30–40 år	Avslag på första ansökan. Bor med sina barn.	Februari 2016	Avslag på andra ansökan	Ingen uppföljning

EBO	Intervju 1	Tidpunkt	Intervju 2	Tidpunkt
Asim (man) 40–50 år	Asylsökande. Väntar på familjeåterförening.	Mars 2016	TUT. Väntar på familjeåterförening.	April 2017
Sara (kvinna) 20–30 år	Asylsökande. Bor med föräldrar och syskon.	Maj 2016	TUT	April 2017
Theresa (kvinna) 40–50 år	Asylsökande. Theresa bor med sin man och barn	Juni 2016	PUT	April 2017
Hanna (kvinna) 20–30 år	(hennes dotter Hanna deltar i intervjun).			
Jacob (man) 20–30 år	Asylsökande. Bor med sin farbror.	Juni 2016	PUT	April 2017
Maria (kvinna) 20–30 år	Asylsökande. Bor med föräldrar och syskon.	Juni 2016	TUT	Uppdatering via mejl. April 2017
Marta (kvinna) 40–50 år	PUT strax före intervju.	Juni 2016	PUT	Uppdatering via mejl. April 2017
Kristina (kvinna) 40–50 år	Uppehållstillstånd ett år före intervju. Bor med man och barn.	Oktober 2016	PUT	Ingen uppföljning
Gabriel (man) 50–60 år	Uppehållstillstånd två år före intervju. Bor med fru och barn.	Oktober 2016	PUT	Ingen uppföljning
Magdalena (kvinna) 40–50 år	Uppehållstillstånd strax före intervju. Magdalena bor med sin man Josef och deras barn.	Oktober 2016	PUT	Ingen uppföljning
Josef (man) 50–60 år				